

Na temelju članka 35. Zakona o hrani ("Službeni glasnik BiH", broj 50/04), i članka 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08), Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na prijedlog Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine, u suradnji s Uredom za veterinarstvo Bosne i Hercegovine i nadležnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, na 25. sjednici održanoj 29. listopada 2012. godine, donijelo je

PRAVILNIK
O SLUŽBENIM KONTROLAMA KOJE SE PROVODE
RADI VERIFIKACIJE POSTUPANJA U SKLADU S
ODREDBAMA PROPISA O HRANI I HRANI ZA
ŽIVOTINJE TE PROPISA O ZDRAVLJU I DOBROBITI
ŽIVOTINJA

DIO PRVI – OPĆE ODREDBE

Članak 1.

(Predmet i opseg)

- (1) Ovim se pravilnikom propisuju opća pravila provedbe službenih kontrola kako bi se potvrdila sukladnost s propisima koji imaju za cilj:
 - a) spriječiti, ukloniti ili smanjiti razinu rizika za ljude i životinje na prihvatljive razine, bilo izravno ili putem okoliša i
 - b) osigurati poštivanje dobrih trgovinskih odnosa na području hrane i hrane za životinje i zaštititi interese potrošača, uključujući i deklariranje hrane i hrane za životinje, kao i druge vrste informacija za potrošače.
- (2) Ovaj se pravilnik ne primjenjuje na službene kontrole za utvrđivanje sukladnosti s propisima koji se odnose na organizaciju zajedničkog tržišta poljoprivrednih proizvoda.
- (3) Ovaj pravilnik ne isključuje primjenu posebnih propisa iz područja službenih kontrola.
- (4) Provedba službenih kontrola prema ovome pravilniku ne utječe na temeljnu pravnu odgovornost subjekata u poslovanju s hranom i hranom za životinje kako bi sigurnost hrane i hrane za životinje bila zajamčena kako je određeno Zakonom o hrani, kao ni svaku građansku ili kaznenu odgovornost koja može nastati kao rezultat povrede njihovih obveza.

Članak 2.

(Definicije)

- (1) U svrhu ovoga pravilnika, primjenjuju se definicije navedene u čl. 2. i 3. Zakona o hrani i definicije navedene u Pravilniku o higijeni hrane VM broj 234/12 od 29. listopada 2012. godine.
- (2) Također se primjenjuju sljedeće definicije:
 - a) **službena kontrola** je svaki oblik kontrole koju provode nadležna tijela s ciljem provjere pridržavanja propisa o hrani i hrani za životinje te pravila o zdravlju i dobrobiti životinja;
 - b) **verifikacija** je provjeravanje, pregledom i razmatranjem objektivnih dokaza, jesu li ispunjeni navedeni zahtjevi;

- c) **propisi o hrani za životinje** su propisi kojima se općenito uređuje područje hrane za životinje, naročito područje sigurnosti hrane za životinje; njima su obuhvaćene sve faze proizvodnje, prerade i distribucije hrane za životinje, kao i uporaba hrane za životinje;
- d) **nadležna tijela** za provedbu ovoga pravilnika u skladu sa svojim utvrđenim nadležnostima su:
- 1) za subjekte u poslovanju s ostalom hranom:
 - Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Agencija),
 - nadležna tijela entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Brčko Distrikt) odgovorna za prehrambeni sektor i provedbu zdravstvenog nadzora nad proizvodnjom i prometom hrane koja nije životinjskog podrijetla,
 - 2) za subjekte u poslovanju s hranom životinjskog podrijetla nadležna tijela su:
 - Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine - Ured za veterinarstvo Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ured),
 - nadležna tijela entiteta i Brčko Distrikta utvrđena Zakonom o veterinarstvu ("Službene novine Federacije BiH", broj 46/00), Zakonom o veterinarstvu u Republici Srpskoj ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 42/08 i 06/12) i Zakonom o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 34/02) u slučaju Brčko Distrikta,
 - 3) nadležna inspeksijska tijela utvrđena Zakonom o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 34/02), Zakonom o inspekcijama Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 69/05), Zakonom o inspekcijama Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 74/10) i Zakonom o inspekcijama Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH", br. 24/08 i 25/08);
- e) **kontrolno tijelo** je neovisna treća strana kojoj su nadležna tijela dodijelila određene kontrolne zadaće;
- f) **revizija (engl. audit)** je sustavno i neovisno ispitivanje radi utvrđivanja jesu li aktivnosti i rezultati, koji proizlaze iz tih aktivnosti, u skladu s planiranim aktivnostima te jesu li te aktivnosti primjene učinkovite i odgovarajuće za ostvarenje ciljeva;
- g) **inspekcija** je pregled hrane i hrane za životinje, zdravlja i dobrobiti životinja kako bi se verificiralo ispunjavanje uvjeta iz propisa o hrani i hrani za životinje o zdravlju i dobrobiti životinja;
- h) **plan praćenja (monitoring)** je provođenje niza planiranih promatranja ili mjera kako bi se ostvario uvid u pravilnu primjenu propisa o hrani i hrani za životinje i propisa o zdravlju i dobrobiti životinja;
- i) **nadzor** je pažljivo promatranje jednog ili više poslova s hranom ili hranom za životinje, subjekata u poslovanju s hranom ili hranom za životinje ili njihovih aktivnosti;
- j) **nesukladnost** označuje nepostupanje u skladu s odredbama propisa o hrani i hrani za životinje te propisa o zaštiti zdravlja i dobrobiti životinja;
- k) **uzimanje uzoraka za analizu** je uzimanje hrane ili hrane za životinje ili bilo koje druge tvari (uključujući i one iz prirodnog okruženja) koje su bitne za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane ili hrane za životinje ili za zdravlje životinja, kako bi se analizom verificirala sukladnost s propisima o hrani za životinje ili propisima o hrani ili propisima o zdravlju životinja;
- l) **službeno certificiranje** je postupak kojim nadležno tijelo ili za to ovlaštena kontrolna tijela osiguravaju potvrde o sukladnosti u pisanom, elektroničkom ili nekom drugom sličnom obliku;
- m) **službeno zadržavanje** je postupak kojim nadležno tijelo osigurava da se hrana ili hrana za životinje ne premješta, neovlašteno ne mijenja u iščekivanju odluke o njezinom određištju; ono uključuje skladištenje za koje su zaduženi subjekti u poslovanju s hranom i hranom za životinje u skladu s uputama nadležnog tijela;
- n) **istovrijednost** je mogućnost različitih sustava ili mjera da se postignu isti ciljevi, a **istovrijedan** označuje različite sustave ili mjere koji omogućavaju postizanje istih ciljeva;
- o) **uvoz** je puštanje u slobodni promet hrane i hrane za životinje ili namjera puštanja u slobodni promet hrane i hrane za životinje, u skladu s člankom 76. Zakona o carinskoj politici ("Službeni glasnik BiH", broj 57/04);
- p) **unošenje** označuje uvoz kako je definiran u točki o) ovoga članka i stavljanje na tržište roba u skladu s carinskim postupcima iz članka 4. stavka 16. toč. b) - f) Zakona o carinskoj politici ("Službeni glasnik BiH", broj 57/04), s namjenom njihovog uvoza ili skladištenja u slobodnim carinskim zonama, carinskim skladištima;
- r) **dokumentacijski pregled** je kontrola dokumenata vezanih uz promet robe i, prema potrebi, kontrola popratnih dokumenata kako se to zahtijeva propisima o hrani i hrani za životinje;
- s) **identifikacijski pregled pošiljke** je vizualni pregled kako bi se utvrdilo jesu li certifikati ili drugi dokumenti koji prate pošiljku u skladu s deklaracijom i sadržajem pošiljke;
- t) **fizički pregled** označuje pregled same hrane i hrane za životinje, što može uključiti i pregled na prijevoznim sredstvima, pregled pakiranja, deklaracija i temperature, uzorkovanja radi analiza i laboratorijskih ispitivanja i ostale vrste pregleda koji su potrebni kako bi se potvrdila sukladnost s propisima o hrani i hrani za životinje;
- u) **plan kontrole** podrazumijeva plan koji je donijelo nadležno tijelo, a sadrži opće informacije o strukturi i organiziranju njegovih sustava službene kontrole.

DIO DRUGI – POSEBNE ODREDBE POGLAVLJE I. OPĆE OBEVEZE

Članak 3.

(Opće obveze koje se odnose na organiziranje službenih kontrola)

- (1) Službene kontrole provode se redovito na temelju procjene rizika s odgovarajućom učestalošću, kako bi se postigli ciljevi ovoga pravilnika, uzimajući u obzir:

- a) identificirane rizike povezane sa životinjama, hranom ili hranom za životinje, poslovanjem s hranom ili hranom za životinje, uporabom hrane ili hrane za životinje ili bilo kojim procesom, materijalom, tvari, aktivnosti ili postupkom koji mogu utjecati na sigurnost hrane ili hrane za životinje, na zdravlje ili dobrobit životinja;
 - b) dokumentaciju o ranijem postupanju subjekata u poslovanju s hranom ili hranom za životinje koja se odnosi na sukladnost s propisima o hrani ili hrani za životinje, o zdravlju i dobrobiti životinja;
 - c) pouzdanost svih već obavljenih samostalnih provjera
 - d) bilo koje informacije koje mogu ukazati na nesukladnost.
- (2) Službene kontrole obavljaju se bez prethodne najave, osim u slučajevima revizije kada je potrebno prethodno obavijestiti subjekte u poslovanju s hranom ili hranom za životinje. Službene kontrole također se mogu obavljati na *ad hoc* osnovi.
 - (3) Službene kontrole moraju se provoditi u svim fazama proizvodnje, prerade i distribucije hrane ili hrane za životinje, životinja ili proizvoda životinjskog podrijetla. Službene kontrole u svrhu postizanja ciljeva ovoga pravilnika moraju uključivati kontrolu: poslovanja s hranom i hranom za životinje, uporabe i skladištenja hrane i hrane za životinje, bilo kojeg procesa, materijala, tvari, aktivnosti ili postupka, uključujući i prijevoz hrane ili hrane za životinje i živih životinja.
 - (4) Službene kontrole provode se s jednakom pažnjom pri izvozu, stavljanju na tržište unutar države kao i pri unošenju iz drugih država na područje Bosne i Hercegovine.
 - (5) Nadležno inspekcijsko tijelo može, prilikom uvoza obavljajući nediskriminirajući pregled, utvrditi odgovara li hrana i hrana za životinje propisima o hrani i hrani za životinje u Bosni i Hercegovini. U razmjerima u kojima je to strogo potrebno za organiziranje službene kontrole, nadležno tijelo može zatražiti od uvoznika da prijavi dolazak takve robe.
 - (6) Ako se za vrijeme provjere na mjestu odredišta ili za vrijeme skladištenja ili prijevoza ustanovi nepridržavanje, poduzimaju se odgovarajuće mjere koje mogu uključivati i vraćanje pošiljke u državu podrijetla.

POGLAVLJE II. NADLEŽNA TIJELA

Članak 4.

(Nadležna inspekcijska tijela i operativni kriteriji)

- (1) Službenu kontrolu zdravstvene ispravnosti i higijene hrane provode:
 - a) na razini primarne proizvodnje i pripadajućih djelatnosti:
 - hrane životinjskoga podrijetla - veterinarska inspekcija,
 - hrane biljnoga podrijetla - poljoprivredna inspekcija,
 - b) u proizvodnji i preradi:
 - hrane životinjskoga podrijetla - veterinarska inspekcija,
 - ostale hrane - sanitarna inspekcija odnosno inspekcija za hranu,
 - ostale hrane koja sadrži sastojke životinjskog podrijetla - veterinarska ili sanitarna inspekcija u skladu s posebnim provedbenim propisom,
 - c) u maloprodaji - sanitarna inspekcija odnosno inspekcija za hranu, osim u objektima odobrenim od nadležnog tijela u kojima službenu kontrolu provodi veterinarska inspekcija,
 - d) pri uvozu:
 - hrane životinjskoga podrijetla - granična veterinarska inspekcija,
 - ostale hrane - sanitarna inspekcija odnosno inspekcija za hranu,
 - ostale hrane koja sadrži sastojke životinjskog podrijetla - granična veterinarska ili fitosanitarna inspekcija, u skladu s posebnim provedbenim propisom.
- (2) Službenu kontrolu zdravstvene ispravnosti i higijene hrane za životinje provodi:
 - a) na razini primarne proizvodnje i pripadajućih djelatnosti:
 - hrane za životinje životinjskoga podrijetla - veterinarska inspekcija,
 - hrane za životinje biljnoga podrijetla - poljoprivredna inspekcija,
 - b) u proizvodnji i preradi hrane za životinje, bez obzira na podrijetlo - veterinarska inspekcija,
 - c) u maloprodaji hrane za životinje, bez obzira na podrijetlo - veterinarska inspekcija,
 - d) pri uvozu hrane za životinje, bez obzira na podrijetlo - granična veterinarska inspekcija.
- (3) Službenu kontrolu zdravstvene ispravnosti materijala u dodiru s hranom u proizvodnji, pri uvozu i na tržištu provodi sanitarna inspekcija odnosno inspekcija za hranu.
- (4) Nadležna inspekcijska tijela navedena u st. (1) i (2) ovoga članka, a u skladu s posebnim propisima iz članka 2. stavka (2) točke d) alineje 3) ovoga pravilnika, osiguravaju:
 - a) učinkovitost i primjerenost službenih kontrola živih životinja, hrane i hrane za životinje u svim fazama proizvodnje, prerade i distribucije, kao i uporabe hrane za životinje;
 - b) da osobe koje obavljaju službene kontrole nisu u sukobu interesa;
 - c) da posjeduju ili imaju pristup odgovarajućim laboratorijskim kapacitetima za analize i dovoljan broj kvalificiranih i iskusnih osoba kako bi provođenje službenih kontrola i kontrolnih dužnosti bilo učinkovito i uspješno;
 - d) da posjeduju odgovarajuće objekte i opremu kako bi osigurala zaposlenicima učinkovito i uspješno obavljanje službenih kontrola;
 - e) pravne ovlasti za provođenje službene kontrole i poduzimanje mjera propisanih ovim Pravilnikom;
 - f) da imaju donesene planove hitnih mjera i da su spremni provesti ih u hitnim slučajevima;
 - g) da subjekti u poslovanju s hranom i hranom za životinje moraju osigurati nesmetan rad bilo kojoj inspekciji koja se provodi u skladu s ovim pravilnikom i pomagati službenim osobama nadležnih tijela pri obavljanju njihovih dužnosti.
- (5) Kada nadležno tijelo prenese nadležnost za provođenje službenih kontrola tijelu ili tijelima koji nisu navedeni u članku 2. stavku (2) točki d), naročito onima na regionalnoj ili lokalnoj razini, dužno je osigurati učinkovitu i uspješnu koordinaciju između svih uključenih nadležnih tijela, uključujući, prema potrebi, i područja zaštite zdravlja i okoliša.
- (6) Nadležna inspekcijska tijela osiguravaju nepristranost, kvalitetno provođenje i dosljednost službenih kontrola na svim razinama. Kriterije navedene u stavku (2) ovoga

članka mora u cijelosti poštovati svako tijelo kojemu je dodijeljena nadležnost za provođenje službene kontrole.

- (7) Kada je u nadležnom inspekcijskom tijelu više odjela nadležno za provođenje službenih kontrola, osigurava se učinkovita i uspješna koordinacija i suradnja među tim odjelima.
- (8) Nadležno tijelo provodi unutarnje revizije ili može osigurati provođenje izvanjskih revizija i poduzima odgovarajuće mjere na temelju njihovih rezultata, kako bi se osiguralo postizanje ciljeva ovoga pravilnika. Revizije se provode nepristrano i na transparentan način.

Članak 5.

(Dodjela određenih zadataka vezanih uz službene kontrole)

- (1) Nadležno tijelo može dodijeliti određene zadatke vezane uz službene kontrole jednom ili više kontrolnih tijela u skladu sa st. (2) - (4) ovoga članka.
- (2) Nadležno tijelo može dodijeliti određene poslove određenom kontrolnom tijelu samo ako:
 - a) postoji točan opis zadataka koje kontrolno tijelo može obavljati i uvjeta pod kojima ih može obavljati;
 - b) postoji dokaz za to da kontrolno tijelo:
 - 1) posjeduje stručnost, opremu i infrastrukturu potrebnu za obavljanje dodijeljenih zadataka,
 - 2) ima dovoljan broj kvalificiranih i iskusnih osoba i
 - 3) je nepristrano u radu i nema sukoba interesa kada se radi o obavljanju dodijeljenih zadataka;
 - c) kontrolno tijelo obavlja poslove i ovlašteno je u skladu s općim kriterijima za rad različitih tijela koja provode inspekcije, navedene u BAS ISO/IEC 45004 "Opći kriteriji poslovanja različitih vrsta tijela koja obavljaju inspekcije" i/ili u skladu s drugim standardima ako su relevantniji za spomenute dodijeljene zadatke;
 - d) laboratoriji rade u skladu sa standardima navedenim u članku 12. stavku (2) ovoga pravilnika;
 - e) kontrolno tijelo redovito dostavlja rezultate obavljenih kontrola nadležnome tijelu i kada god to nadležno tijelo zahtijeva. Ako rezultati kontrola ukažu na nesukladnost ili na mogućnost pojave nesukladnosti, kontrolno tijelo odmah obavještava nadležno tijelo;
 - f) je uspostavljena učinkovita i uspješna koordinacija između nadležnog tijela i kontrolnog tijela.
- (3) Nadležna tijela koja dodjeljuju određene zadatke kontrolnim tijelima će, prema potrebi, organizirati revizije ili inspekcije kontrolnih tijela. Ako se na temelju revizije ili inspekcije pokaže da takva tijela nisu uspjela obaviti dodijeljene zadatke, imenovano nadležno tijelo može oduzeti ovlasti. Ako kontrolno tijelo ne poduzme odgovarajuće korektivne mjere na vrijeme, ovlast se oduzima bez odgode.

Članak 6.

(Osobe ovlaštene za obavljanje službenih kontrola)

Nadležno tijelo osigurava da osobe koje obavljaju službenu kontrolu:

- a) budu educirane za područje svoje nadležnosti, što im omogućava obavljanje zadataka i provođenje službene kontrole na stručan i dosljedan način. Ta edukacija mora obuhvaćati područja navedena u Aneksu I. Poglavlju I. ovoga pravilnika;
- b) se dalje educiraju na svome području nadležnosti i, prema potrebi, pohađaju redovitu dodatnu edukaciju i
- c) su sposobne za multidisciplinarnu suradnju.

Članak 7.

(Transparentnost i povjerljivost)

- (1) Nadležna tijela osiguravaju visok stupanj transparentnosti u obavljanju svojih dužnosti. U tu svrhu, sve bitne informacije koje imaju daju na raspolaganje javnosti, što je prije moguće.
- (2) Javnost mora imati pristup:
 - a) informacijama o kontrolnim aktivnostima nadležnih tijela i njihovoj učinkovitosti i
 - b) informacijama u skladu s odredbama članka 10. Zakona o hrani.
- (3) Nadležno tijelo dužno je poduzeti korake koji će osigurati da se njegovi zaposlenici obvežu na neotkrivanje informacija do kojih su došli tijekom obavljanja njihovih zadataka u vezi sa službenim kontrolama koje su po svojoj prirodi obuhvaćene službenom tajnom u određenim opravdanim slučajevima.
- (4) Zaštita službene tajne neće spriječiti nadležna tijela da objave informacije spomenute u stavku (2) točki b) ovoga članka.
- (5) To se ne odnosi na odredbe utvrđene Zakonom o zaštiti osobnih podataka ("Službeni glasnik BiH", broj 49/06) kada je u pitanju obrada osobnih podataka i njihov slobodni protok.
- (6) Službenom tajnom smatraju se sljedeće informacije:
 - a) povjerljivost preliminarog istražnog postupka ili sudskog postupka koji je u tijeku,
 - b) osobni podaci,
 - c) informacije zaštićene posebnim propisima u vezi s određenom službenom tajnom, povjerljivosti donošenja odluka, međunarodnim odnosima i obranom.

Članak 8.

(Postupci kontrole i verifikacije)

- (1) Nadležna tijela provode službene kontrole u skladu s propisanim postupcima. Ti postupci moraju sadržavati podatke i vodiče namijenjene osobama koje obavljaju službene kontrole, uključujući, među ostalim, i područja navedena u Aneksu I. Poglavlju II. ovoga pravilnika.
- (2) Zakonskim propisima o radu inspekcijskih tijela utvrđeni su postupci koji osiguravaju ovlaštenim osobama nesmetani pristup objektima i dokumentaciji subjekata u poslovanju s hranom, kako bi učinkovito obavljale propisane kontrole.
- (3) Nadležna tijela imaju utvrđene postupke kako bi se:
 - a) potvrdila učinkovitost službenih kontrola što ih ona obavljaju i
 - b) osiguralo da je korektivna mjera poduzeta prema potrebi i da je dokumentacija propisana u stavku (1) ovoga članka uredno ažurirana.
- (4) Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na prijedlog Agencije i Ureda, u suradnji s nadležnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta, utvrđuje vodiče o načinu provođenja službenih kontrola. Vodiči mogu sadržavati preporuke koje se naročito odnose na službene kontrole za:
 - a) primjenu načela analize rizika i kritičnih kontrolnih točaka (u daljnjem tekstu: HACCP);
 - b) sustave upravljanja koje koriste subjekti u poslovanju s hranom i hranom za životinje, u skladu s propisima o hrani i hrani za životinje;
 - c) mikrobiološku, fizičku i kemijsku sigurnost hrane i hrane za životinje.

Članak 9.

(Zapisnici)

- (1) Nadležno inspeksijsko tijelo, u skladu s općim i posebnim propisima, sastavlja zapisnike o obavljenim službenim kontrolama.
- (2) Ti zapisnici sadrže opis svrhe službenih kontrola, primijenjene kontrolne metode, rezultate službenih kontrola i, prema potrebi, aktivnosti koje predmetni poslovni subjekt treba poduzeti.
- (3) Primjerak zapisnika dostavlja se poslovnom subjektu iz stavka (2) ovoga članka.

Članak 10.

(Kontrolne aktivnosti, metode i tehnike)

- (1) Službene kontrole provode se uz primjenu odgovarajućih metoda kontrole i tehnika, poput plana praćenja, nadzora, verifikacije, revizije, inspekcije, uzorkovanja i analize.
- (2) Službene kontrole hrane i hrane za životinje moraju uključivati između ostalog i sljedeće aktivnosti:
 - a) pregled bilo kojeg kontrolnog sustava koji je uspostavio subjekt u poslovanju s hranom ili hranom za životinje i dobivenih rezultata;
 - b) inspekciju:
 - 1) pogona proizvođača primarnih proizvoda, poslovanja s hranom ili hranom za životinje, uključujući njihovu okolicu, objekte, prostorije, opremu, instalacije i strojeve, transport, kao i same hrane i hrane za životinje;
 - 2) sirovina, sastojaka, pomoćnih dodataka u proizvodnji i drugih proizvoda koji se koriste za preradu i proizvodnju hrane i hrane za životinje;
 - 3) polugotovih proizvoda;
 - 4) materijala i artikala koji dolaze u dodir s hranom;
 - 5) proizvoda i postupaka za čišćenje i održavanje te pesticida;
 - 6) deklariranja, prezentiranja i reklamiranja;
 - c) provjeru higijenskih uvjeta subjekata u poslovanju s hranom ili hranom za životinje;
 - d) ocjenu postupaka vezanih uz dobru proizvođačku praksu (GMP, eng. *good manufacturing practices*), dobru higijensku praksu (GHP, eng. *good hygiene practices*), dobru uzgojnu praksu i HACCP-a, uzimajući u obzir uporabu vodiča sastavljenih u skladu s propisima u Bosni i Hercegovini;
 - e) provjeru pisanog materijala i ostalih dokumenata koji mogu biti od značaja za ocjenu sukladnosti s propisima o hrani i hrani za životinje;
 - f) razgovore sa subjektima u poslovanju s hranom i hranom za životinje, kao i s njihovim zaposlenicima;
 - g) očitavanje evidentiranih vrijednosti na mjernim instrumentima subjekata u poslovanju s hranom ili hranom za životinje;
 - h) provjeru vlastitim instrumentima radi potvrde rezultata dobivenih mjerenjem koje su obavili subjekti u poslovanju s hranom i hranom za životinje i
 - i) bilo koju drugu aktivnost potrebnu kako bi se osiguralo postizanje ciljeva ovoga pravilnika.

POGLAVLJE III. UZORKOVANJE I ANALIZE

Članak 11.

(Metode uzorkovanja i analiza)

- (1) Metode uzorkovanja i analiza koje se primjenjuju prilikom službenih kontrola moraju biti u skladu s odredbama općih i posebnih propisa ili:

- a) ako nema takvih propisa, s međunarodno priznatim propisima ili protokolom, npr. onima što ih je prihvatio Europski odbor za standarde (CEN) ili
- b) u slučaju nepostojanja međunarodno priznatih propisa ili protokola iz točke a), u skladu s drugim metodama prikladnim za predviđenu namjenu ili izrađenim u skladu sa znanstvenim protokolima.
- (2) Kada se stavak (1) ovoga članka ne primjenjuje, analitičke metode mogu se validirati u pojedinom laboratoriju prema međunarodno priznatom protokolu.
- (3) Gdje god je to moguće, analitičke metode trebaju biti opisane prema odgovarajućim kriterijima određenim u Aneksu II. ovoga pravilnika.
- (4) Sljedeće se mjere primjenjuju u skladu s važećim propisima o:
 - a) metodama uzorkovanja i analiza, uključujući i metode potvrđivanja, kao i referentne metode koje se koriste u slučaju spora;
 - b) kriterijima učinka, parametrima analiza, mjernoj nesigurnosti i postupcima potrebnim za validiranje metoda spomenutih u točki a) ovoga stavka i
 - c) pravilima o tumačenju rezultata.
- (5) Subjekt u poslovanju s hranom ili hranom za životinje čiji su proizvodi predmetom uzorkovanja i analiza ima pravo zahtijevati dodatno stručno mišljenje, bez dovođenja u pitanje obveze nadležnoga tijela da poduzme hitne mjere u slučaju iznenadne opasnosti.
- (6) U slučaju iz stavka (5) ovoga članka mora se osigurati dovoljan broj uzoraka za dodatno stručno mišljenje, osim ako to nije moguće u slučaju lako kvarljivih proizvoda ili vrlo malih količina raspoloživih uzoraka za ispitivanje.
- (7) Rukovanje uzorcima i njihovo označavanje mora jamčiti pravnu i analitičku vjerodostojnost.

Članak 12.

(Ovlašteni laboratoriji)

- (1) U Bosni i Hercegovini ovlašteni laboratoriji obavljaju analize uzoraka hrane i hrane za životinje u svrhu službene kontrole.
- (2) Ovlašteni laboratoriji rade u skladu sa standardom BAS EN ISO/IEC 17025 "Opći zahtjevi za kompetentnost ispitnih i kalibracijskih laboratorija" i u skladu sa standardom BAS EN ISO/IEC 17011 "Ocjenjivanje sukladnosti - opći zahtjevi za tijela za akreditiranje koja akreditiraju tijela za ocjenjivanje sukladnosti", uzimajući u obzir kriterije za različite metode testiranja određene propisima o hrani i hrani za životinje.
- (3) Akreditiranje i ocjena laboratorija za analize iz stavka (2) ovoga članka mogu se odnositi na pojedinačne testove ili skupine testova.
- (4) Ovlaštenje prestaje važiti kada se utvrdi da uvjeti iz stavka (2) ovoga članka više nisu ispunjeni.

POGLAVLJE IV. UPRAVLJANJE KRIZOM

Članak 13.

(Plan hitnih mjera za hranu i hranu za životinje)

- (1) Agencija i Ured, u suradnji s nadležnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta, izrađuju operativne planove hitnih mjera. Tim se planovima utvrđuju mjere koje se bez odgode primjenjuju kada se utvrdi da hrana ili hrana za životinje predstavlja ozbiljan rizik za ljude ili životinje, bilo izravno ili putem okoliša.
- (2) Planovima hitnih mjera pobliže se određuju:
 - a) tijela koja će biti uključena;
 - b) njihove ovlasti i dužnosti i
 - c) način i postupci razmjene informacija između relevantnih strana.

- (3) Agencija i Ured prema potrebi revidiraju planove hitnih mjera na temelju stečenih iskustava, uključujući iskustva stečena vježbama simulacije.

POGLAVLJE V. SLUŽBENE KONTROLE PRI UVOZU HRANE I HRANE ZA ŽIVOTINJE

Članak 14.

(Službene kontrole hrane za životinje i hrane životinjskog podrijetla)

- (1) Ovaj pravilnik ne utječe na zahtjeve vezane uz veterinarske preglede hrane za životinje i hrane životinjskog podrijetla uređene važećim propisima o uvjetima i načinu obavljanja veterinarskih pregleda hrane za životinje i hrane životinjskog podrijetla pri uvozu u Bosnu i Hercegovinu. Ured dodatno provodi službene kontrole kako bi utvrdio sukladnost s odredbama propisa o hrani ili hrani za životinje koje nisu obuhvaćene važećim propisima, uključujući i odredbe utvrđene u članku 37. ovoga pravilnika.
- (2) Opće odredbe iz čl. 18.-25. ovoga pravilnika primjenjuju se i na službene kontrole svih vrsta hrane za životinje i ostale hrane, uključujući hranu za životinje i hranu životinjskog podrijetla.
- (3) Zadovoljavajući rezultati provjera roba podvrgnutih:
- propisanim carinskim postupcima; ili
 - propisanim postupcima koji se provode u slobodnim zonama ili slobodnim carinskim skladištima, ne isključuju obvezu subjekta u poslovanju s hranom za životinje i hranom, da osigura da hrana za životinje i hrana odgovara odredbama propisa o hrani za životinje i hrani od trenutka stavljanja u slobodni promet, niti isključuje provođenje daljnjih službenih kontrola hrane za životinje ili ostale hrane.

Članak 15.

(Službene kontrole hrane za životinje i ostale hrane)

- (1) Nadležno inspekcijsko tijelo provodi redovite službene kontrole uvezene hrane za životinje i ostale hrane, a na koju se ne primjenjuje poseban propis o uvjetima i načinu rada graničnih veterinarskih prijelaza u Bosni i Hercegovini. Kontrole se provode na temelju višegodišnjih planova kontrole utvrđenih u skladu s čl. 34.-36. ovoga pravilnika i uzimajući u obzir moguće rizike. Kontrole obuhvaćaju sva područja primjene propisa o hrani za životinje i hrani.
- (2) Nadležno tijelo provodi redovite službene kontrole hrane za životinje i ostale hrane pri uvozu, a na koju se ne primjenjuju propisi o veterinarskim pregledima prilikom uvoza u Bosnu i Hercegovinu navedeni u članku 14. stavku (1) ovoga pravilnika. Kontrole se provode na temelju višegodišnjih planova kontrole utvrđenih u skladu s čl. 34.-36. ovoga pravilnika i uzimajući u obzir moguće rizike. Kontrole obuhvaćaju sva područja primjene propisa o hrani za životinje i ostaloj hrani.
- (3) Kontrole se provode na odgovarajućem mjestu, uključujući mjesto ulaza roba na teritorij Bosne i Hercegovine, na mjestu stavljanja u promet, u skladištima, u objektima uvoznika -subjekta u poslovanju s hranom za životinje ili hranom ili na drugim mjestima proizvodnog lanca hrane za životinje i hrane.
- (4) Te se kontrole također mogu provoditi na proizvodima:
- koji su stavljeni na tržište prema propisanim carinskim procedurama ili
 - koji ulaze u slobodne carinske zone ili slobodna carinska skladišta.
- (5) Zadovoljavajući rezultati provjera iz stavka (3) ovoga članka ne isključuju obvezu subjekta u poslovanju s

hranom za životinje i hranom, da osigura da hrana za životinje i hrana odgovara odredbama propisa o hrani za životinje i hrani od trenutka stavljanja u slobodni promet niti isključuju daljnje provođenje službenih kontrola hrane za životinje ili hrane.

- (6) Popis hrane za životinje i ostale hrane, a koja je zbog poznatih ili mogućih rizika predmetom pooštrenih službenih kontrola na mjestu ulaza na teritorij Bosne i Hercegovine, sastavlja se i ažurira u skladu s posebnim propisom. Istim se propisom utvrđuje učestalost i vrsta tih kontrola, kao i visina naknade za te kontrole.

Članak 16.

(Vrste kontrola hrane za životinje i ostale hrane)

- (1) Službene kontrole iz članka 15. stavka (1) ovoga pravilnika uključuju najmanje potpuni pregled dokumentacije, slučajni identifikacijski pregled uzorka i, prema potrebi, fizički pregled.
- (2) Učestalost fizičkog pregleda ovisi o:
- rizicima koji se odnose na različite vrste hrane za životinje i hrane;
 - prethodnom ispunjavanju uvjeta za spomenute proizvode od strane zemlje i objekta podrijetla i subjekata u poslovanju s hranom i hranom za životinje koji uvoze i izvoze proizvod;
 - kontroli što ju je obavio subjekt u poslovanju s hranom ili hranom za životinje koji uvozi proizvod;
 - garanciji koju je dalo nadležno tijelo zemlje podrijetla.
- (3) Nadležno inspekcijsko tijelo osigurava provođenje fizičkog pregleda pod odgovarajućim uvjetima i na mjestu s pristupom odgovarajućoj kontrolnoj opremi, što omogućava primjereno obavljanje pregleda, s mogućnošću uzimanja odgovarajućega broja uzoraka prilagođenih mjerama za uklanjanje rizika koje će se poduzeti, i da se s hranom i hranom za životinje postupna na higijenski način. Rukovanje uzorcima mora biti tako da osigurava pravnu i analitičku ispravnost. Nadležno inspekcijsko tijelo osigurava da oprema i metodologija za mjerenje graničnih vrijednosti mora biti u skladu s odredbama posebnih propisa.

Članak 17.

(Mjesto ulaza i prethodna najava)

- (1) U svrhu organiziranja službenih kontrola iz članka 15. stavka (5) ovoga pravilnika, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine:
- određuje mjesta za ulaz na teritorij Bosne i Hercegovine koja omogućavaju pristup odgovarajućim objektima za kontrolu različite vrste hrane za životinje i hrane i
 - obvezuje subjekte u poslovanju s hranom ili hranom za životinje, odgovorne za pošiljku, da unaprijed najave prispjeće i vrstu pošiljke.
- (2) Odredbe stavka (1) ovog članka mogu se primjenjivati na pregled hrane za životinje koja nije životinjskog podrijetla.

Članak 18.

(Postupak u slučaju postojanja sumnje)

U slučaju postojanja sumnje o neispunjavanju uvjeta ili sumnje o identitetu ili stvarnom odredištu pošiljke ili nepodudaranja između pošiljke i ovjerenih garancija, nadležno inspekcijsko tijelo provodi službene kontrole u svrhu potvrde ili otklanjanja sumnje. Predmetna pošiljka stavlja se pod službeni nadzor do dobivanja rezultata službenih kontrola.

Članak 19.

(Postupak nakon provođenja službenih kontrola hrane za životinje i hrane)

- (1) Nadležno inspektijsko tijelo, u skladu s općim i posebnim propisima, službeno zadržava uvezenu hranu za životinje i hranu koja ne odgovara propisima o hrani i hrani za životinje i, nakon što sasluša subjekta u poslovanju s hranom i hranom za životinje odgovornog za pošiljku, poduzima sljedeće mjere u vezi s tom hranom za životinje ili hranom:
 - a) izdaje naredbu o uništavanju takve hrane za životinje ili hrane, o podvrgavanju posebnoj obradi u skladu s člankom 20. ovoga pravilnika ili o vraćanju/preusmjeravanju izvan područja Bosne i Hercegovine u skladu s člankom 21. ovoga pravilnika, te druge odgovarajuće mjere, poput uporabe hrane za životinje ili hrane u svrhe koje nisu prvotno predviđene;
 - b) u slučaju kada je hrana za životinje ili hrana već stavljena na tržište, nalaže praćenje ili, prema potrebi, nalaže njezino vraćanje ili povlačenje s tržišta prije nego što poduzme koje od naprijed navedenih mjera;
 - c) provjerava može li hrana za životinje i hrana štetno utjecati na zdravlje ljudi ili životinja, bilo izravno ili putem okoliša, za vrijeme ili do primjene mjera navedenih u toč. a) i b) ovoga stavka.
- (2) Ako službene kontrole iz čl. 14. i 15. ovoga pravilnika pokažu da je pošiljka štetna za zdravlje ljudi i životinja ili nesigurna:
 - a) osobe ovlaštene za provođenje službene kontrole stavljaju predmetnu pošiljku pod službeni nadzor dok se čeka njezino uništenje ili provođenje neke druge odgovarajuće mjere potrebne za zaštitu zdravlja ljudi i životinja;
 - b) hrana za životinje ili hrana, koja nije životinjskog podrijetla, za koju je propisana povećana učestalost kontrola u skladu s odredbom članka 15. stavak (5) ovoga pravilnika, nije dostavljena na službenu kontrolu ili nije dostavljena u skladu s posebnim zahtjevima utvrđenim u skladu s odredbama članka 17. ovoga pravilnika, nadležno inspektijsko tijelo ovlašteno za provođenje službene kontrole nalaže vraćanje hrane ili hrane za životinje i službeno zadržavanje bez odgode te uništavanje ili preusmjeravanje u skladu s odredbama članka 21. ovoga pravilnika.
- (3) Ako nadležno inspektijsko tijelo ne dopusti uvoz hrane za životinje ili hrane, o svojoj odluci obavještava carinske službe, zajedno s podacima o krajnjem odredištu pošiljke.

Članak 20.

(Posebni tretman)

- (1) Posebni tretman naveden u članku 19. ovoga pravilnika može uključivati:
 - a) obradu ili preradu kako bi hrana za životinje ili hrana ispunjavala zahtjeve zemlje u koju se vraća ili preusmjerava, uključujući prema potrebi i dekontaminaciju, ali isključujući razrjeđivanje;
 - b) preradu na bilo koji drugi odgovarajući način za druge namjene osim za prehranu ljudi i prehranu životinja.
- (2) Posebni tretman obavlja se u objektima pod nadzorom nadležnog inspektijskog tijela i provodi se u skladu s posebnim propisima.

Članak 21.

(Vraćanje ili preusmjeravanje pošiljke)

- (1) Nadležno inspektijsko tijelo odobrit će vraćanje ili preusmjeravanje pošiljke samo:
 - a) ako je određeno dogovoreno sa subjektom u poslovanju s hranom ili hranom za životinje, koji je odgovoran za pošiljku;
 - b) ako je subjekt u poslovanju s hranom ili hranom za životinje prvo obavijestio nadležno tijelo zemlje podrijetla ili zemlju odredišta, ukoliko su različite, o razlozima i uvjetima koji sprečavaju stavljanje hrane ili hrane za životinje na tržište Bosne i Hercegovine i
 - c) nakon što nadležno tijelo zemlje odredišta, u slučaju ako zemlja podrijetla nije zemlja odredišta, obavijesti nadležno tijelo o spremnosti prihvatanja pošiljke.
- (2) Na temelju odredaba posebnih propisa koji se primjenjuju, u slučaju vremenskog ograničenja za traženje dodatnog stručnog mišljenja i ako to rezultati službenih kontrola ne isključuju, pošiljka će se vratiti ili preusmjeriti najkasnije 60 dana od dana kada je nadležno inspektijsko tijelo donijelo odluku o krajnjem odredištu pošiljke, osim ako nije pokrenut upravni postupak. Ako po isteku roka od 60 dana pošiljka nije vraćana ili preusmjerena, pošiljka će biti uništena, osim u slučaju kada je kašnjenje opravdano.
- (3) Nadležno inspektijsko tijelo stavlja pošiljku pod službeni nadzor do vraćanja ili preusmjeravanja pošiljke ili do potvrde razloga odbijanja.
- (4) Nadležno inspektijsko tijelo obavještava o svojoj odluci Agenciju, Ured i nadležnu carinsku službu. Nadležna tijela surađuju u slučaju poduzimanja daljnjih mjera kako bi onemogućila ponovni uvoz odbijene pošiljke na teritorij Bosne i Hercegovine.

Članak 22.

(Troškovi)

Subjekt u poslovanju s hranom i hranom za životinje odgovoran za pošiljku, ili njegov predstavnik, dužan je snositi troškove nadležnih tijela za provođenje kontrole nastale postupanjem navedenim u čl. 18., 19., 20. i 21. ovoga pravilnika.

Članak 23.

(Odobranje kontrola koje zemlje izvoznice provode prije izvoza)

- (1) Za hranu za životinje i hranu životinjskog podrijetla Ured može organizirati inspekciju radi provjere objekta u zemlji podrijetla kako bi provjerio ispunjavaju li proizvodi namijenjeni izvozu u Bosnu i Hercegovinu propisane uvjete. Odobrenje se može odnositi samo na hranu za životinje i hranu životinjskog podrijetla koja potječe iz zemlje izvoza i može se izdati za jedan ili više proizvoda.
- (2) U slučaju izdavanja odobrenja iz stavka (1) ovoga članka, može se smanjiti broj kontrola pri uvozu hrane za životinje i hrane. Službena kontrola hrane za životinje i hrane provodi se u skladu s izdanim odobrenjem, kako bi se osiguralo da provjere u zemlji izvoza i dalje ostaju učinkovite.
- (3) Odobrenje iz stavka (1) ovoga članka može se izdati zemlji izvoznici samo ako:
 - a) službeni pregled pokaže da hrana za životinje i hrana životinjskog podrijetla koja se uvozi ispunjava propisane ili istovrijedne zahtjeve;
 - b) se smatra da su kontrole provedene u zemlji izvoza prije isporuke zadovoljavajuće, uspješne i učinkovite, te mogu zamijeniti ili smanjiti dokumentacijski, identifikacijski i fizički pregled.

- (4) U odobrenju iz stavka (1) ovoga članka mora se navesti nadležno tijelo zemlje izvoznice odgovorno za provedene kontrole prije izvoza i kontrolno tijelo na koje je to nadležno tijelo prenijelo određene ovlasti. Navedena ovlast može se odobriti samo ako su ispunjeni kriteriji iz članka 5. ovoga pravilnika ili istovrijedni uvjeti.
- (5) Nadležno tijelo i bilo koje kontrolno tijelo navedeno u odobrenju iz stavka (1) ovoga članka odgovorni su za uspostavu kontakata s Uredom.
- (6) Nadležno tijelo ili kontrolno tijelo zemlje izvoznice mora osigurati službenu certifikaciju svake pošiljke prije njezinog ulaska na teritorij Bosne i Hercegovine izdavanjem certifikata. Odobrenjem iz stavka (1) ovoga članka točno se određuje model tih certifikata.
- (7) U slučaju kada službena kontrola uvoza koji podliježe postupku iz stavka (2) ovoga članka utvrdi postupanje protivno propisanim odredbama, nadležno tijelo obavještava o tome subjektu u poslovanju s hranom, povećava broj pregledanih pošiljki te, prema potrebi, odobrava odgovarajuću analizu i zadržava odgovarajući broj uzoraka pod odgovarajućim uvjetima skladištenja.
- (8) Ako se utvrdi da u znatnome broju pošiljki roba ne odgovara podacima navedenim u certifikatu koji je izdalo nadležno ili kontrolno tijelo zemlje izvoznice, neće se primjenjivati smanjena učestalost kontrola iz uvoza navedena u stavku (2) ovoga članka.

Članak 24.

(Nadležna tijela i carinske službe)

- (1) Za organizaciju službenih kontrola iz ovoga Poglavlja nadležna inspeksijska tijela usko surađuju s carinskom službom.
- (2) Kada se radi o pošiljkama hrane za životinje i hrane životinjskog podrijetla, kao i hrane za životinje i hrane iz članka 15. stavka (5) ovoga pravilnika, carinske službe neće odobriti njihov ulazak ili držanje u slobodnim zonama ili carinskim skladištima bez odobrenja nadležnog inspeksijskog tijela.
- (3) Nakon što uzme uzorke, nadležno inspeksijsko tijelo obavještava carinske službe i uključene subjekte u poslovanju s hranom i hranom za životinje, te određuje može li se roba pustiti prije nego što budu dostupni rezultati analize uzoraka, pod uvjetom da je osigurana sljedljivost pošiljke.
- (4) U slučaju puštanja u promet, nadležna inspeksijska tijela i carinske službe surađuju na temelju posebnoga propisa o provjerama sukladnosti s pravilima o sigurnosti proizvoda.

Članak 25.

(Mjere primjene)

- (1) Mjere potrebne za osiguranje jedinstvene primjene službenih kontrola pri unošenju hrane za životinje i hrane utvrđuju se u skladu s posebnim propisom.
- (2) Posebnim propisom mogu se utvrditi detaljna pravila za:
 - a) hranu za životinje i hranu koja se uvozi, ili podliježe carinskom postupku, ili za postupanje s hranom za životinje i hranom u slobodnim zonama ili carinskim skladištima, u skladu s važećim propisima,
 - b) opskrbu posade i putnika hranom u međunarodnom prometu;
 - c) narudžbe poštom, telefonom ili internetom i isporuku potrošaču hrane za životinje i hrane;
 - d) hranu za životinje namijenjenu kućnim ljubimcima ili konjima i hranu koju nose putnici i posada u međunarodnom prometu;

- e) posebne uvjete ili iznimke u vezi s određenim dijelovima carinskog područja u skladu s važećim carinskim propisima, uzimajući u obzir prirodna ograničenja svojstvena za ta područja;
- f) osiguranje dosljednosti odluka nadležnih tijela vezanih uz hranu za životinje i hranu iz uvoza u skladu s odredbama članka 19. ovoga pravilnika;
- g) vraćanje izvezenih pošiljaka;
- h) dokumente o uzimanju uzoraka koji moraju pratiti pošiljke.

POGLAVLJE VI. FINANCIRANJE SLUŽBENIH KONTROLA

Članak 26.

(Opća načela)

Nadležna tijela osiguravaju odgovarajuća financijska sredstva koja će biti dostatna za podmirenje troškova službenih osoba i drugih potreba u provođenju službenih kontrola na način koji se smatra odgovarajućim, uključujući opće oporezivanje ili uvođenje administrativnih pristojbi ili naknada.

Članak 27.

(Naknade ili pristojbe)

- (1) Nadležna inspeksijska tijela mogu naplaćivati troškove službenih kontrola ili administrativne pristojbe radi pokrivanja troškova koji proizlaze iz službenih kontrola.
- (2) Međutim, kada su u pitanju djelatnosti navedene u Aneksu III. pod A. ovoga pravilnika, Ured i nadležno entitetsko tijelo donose posebne propise o visini naknada i pristojbi.
- (3) Ne dovodeći u pitanje odredbe st. (4) i (6) ovoga članka, pristojbe naplaćene za posebne djelatnosti navedene u Aneksu III. pod A. ovoga pravilnika ne smiju biti manje od najnižih iznosa navedenih u Aneksu III. pod B. ovoga pravilnika. Visine naknada iz Aneksa III. pod B. ovoga pravilnika ažuriraju se najmanje svake dvije godine, u skladu s prethodno utvrđenom procedurom imajući u vidu i inflaciju.
- (4) Pristojbe koje se naplaćuju za potrebe službenih kontrola u skladu sa stavkom (1) ili (2) ovoga članka:
 - a) ne smiju biti veće od iznosa troškova nadležnoga tijela koje ono ima u odnosu na kriterije navedene u Aneksu V. ovoga pravilnika i
 - b) mogu biti fiksne, utvrđene na temelju troškova što su ih nadležna tijela imala u obavljanju službenih kontrola u određenom razdoblju ili, gdje je to primjenjivo, u visini iznosa utvrđenog u Aneksu III. pod B. ovoga pravilnika.
- (5) Pri određivanju pristojbi nadležno tijelo uzima u obzir:
 - a) vrstu poslovanja i relevantne faktore rizika;
 - b) interese subjekata u poslovanju s hranom i hranom za životinje s malim opsegom poslovanja;
 - c) tradicionalne metode koje se koriste u proizvodnji, preradi i distribuciji;
 - d) potrebe subjekata u poslovanju s hranom i hranom za životinje koji se nalaze u područjima s posebnim zemljopisnim ograničenjima.
- (6) Kada se, glede samoprovjere i sustava sljedivosti koje primjenjuju subjekti u poslovanju s hranom ili hranom za životinje, kao i stupnja usuglašenosti utvrđenog za vrijeme službenih kontrola za određenu vrstu hrane ili hrane za životinje ili djelatnosti, službene kontrole provode uz smanjenu učestalost ili uzimaju u obzir kriterije navedene u stavku (5) toč. b)-d) ovoga članka, nadležno tijelo može utvrditi pristojbu za službene kontrole koja će biti manja od najnižeg iznosa kako je navedeno u stavku (4) točki b) ovoga članka.

- (7) Kada nadležno tijelo provodi nekoliko službenih kontrola u isto vrijeme u jednom objektu, te se kontrole smatraju jednom uz naplatu samo jedne pristojbe.
- (8) Pristojbe vezane uz kontrolu uvoza plaća subjekt u poslovanju s hranom ili hranom za životinje ili njegov predstavnik i prihod se uplaćuje na račun proračuna.
- (9) Naplaćene pristojbe neće biti izravno ili neizravno vraćene, osim ako su nepravilno naplaćene.
- (10) Ne dovodeći u pitanje troškove koji proizlaze iz troškova navedenih u članku 28. ovoga pravilnika, nadležno tijelo neće naplaćivati nikakve pristojbe osim onih navedenih u ovome članku za provedbu ovoga pravilnika.
- (11) Subjekt u poslovanju s hranom ili hranom za životinje ili njegov predstavnik dobiva potvrdu o plaćenju pristojbi.
- (12) Nadležno tijelo osigurava da je metoda obračuna pristojbi dostupna javnosti.

Članak 28.

(Troškovi dodatnih službenih kontrola)

- (1) Kada utvrđivanje nesukladnosti s odredbama propisa o hrani ili hrani za životinje zahtijeva dodatne službene kontrole koje izlaze iz okvira uobičajenih kontrolnih aktivnosti nadležnoga inspeksijskog tijela, ono može naplatiti subjektu u poslovanju s hranom ili hranom za životinje odgovornom za nesukladnost ili osobi koja je vlasnik i koja posjeduje robu troškove nastale zbog dodatnih službenih kontrola.
- (2) Uobičajene kontrolne aktivnosti su rutinske i obavljaju se na temelju posebnih propisa i prema planu određenom u članku 34. ovoga pravilnika.
- (3) Aktivnosti koje premašuju uobičajene kontrolne aktivnosti uključuju uzimanje i analizu uzoraka, kao i druge kontrole koje su potrebne kako bi se utvrdio opseg nepravilnosti, kako bi se potvrdilo jesu li poduzete korektivne mjere ili kako bi se ustanovila ili dokazala nesukladnost s odredbama propisa.

Članak 29.

(Visina troškova)

Pri utvrđivanju visine troškova navedenih u članku 28. ovoga pravilnika moraju se uzeti u obzir načela određena u članku 27. ovoga pravilnika.

POGLAVLJE VII. OSTALI UVJETI

Članak 30.

(Službeno certificiranje)

- (1) Ne dovodeći u pitanje zahtjeve koji proizlaze iz propisa o zaštiti zdravlja ili dobrobiti životinja a u vezi sa službenim certificiranjem, posebnim se propisom mogu utvrditi:
- okolnosti u kojima se zahtijeva službeno certificiranje;
 - modeli certifikata;
 - stručnost osobe koja izdaje certifikate;
 - načela koja se moraju poštivati kako bi se osiguralo pouzdano certificiranje, uključujući i izdavanje certifikata elektroničkim putem;
 - postupci koji se moraju primjenjivati u slučaju povlačenja certifikata i izdavanja zamjenskih certifikata;
 - pošiljke koje su podijeljene u više manjih pošiljaka ili koje su pomiješane zajedno s drugim pošiljkama;
 - dokumenti koji moraju pratiti robe nakon obavljanja službenih kontrola.
- (2) U slučaju zahtijevanja službenog certifikata, mora se osigurati:
- povezanost između certifikata i pošiljke;
 - točnost i vjerodostojnost podataka navedenih na certifikatu.
- (3) Pojedinačni model, gdje je to prikladno, kombinira zahtjeve koji se tiču službene certifikacije hrane za životinje i hrane te druge zahtjeve za službeno certificiranje.

Članak 31.

(Registracija i odobrenje objekata u poslovanju s hranom i hranom za životinje)

- (1) Nadležno tijelo entiteta odnosno Brčko Distrikta:
- utvrđuje postupke za subjekte u poslovanju s hranom i hranom za životinje koji se moraju poštivati prilikom podnošenja zahtjeva za registraciju njihovih objekata u skladu s odredbama Pravilnika o higijeni hrane i posebnog propisa kojim se uređuje registracija i odobravanje objekata ili s posebnim propisom o higijeni hrane za životinje,
 - sastavlja i ažurira popis registriranih subjekata u poslovanju s hranom i hranom za životinje koji dostavlja Uredu i Agenciji. Tamo gdje već postoji takav popis, on se može koristiti u smislu odredaba ovoga pravilnika.
- (2) Nadležno tijelo entiteta odnosno Brčko Distrikta utvrđuje postupke za subjekte u poslovanju s hranom i hranom za životinje koji se moraju poštivati prilikom podnošenja zahtjeva za odobravanje njihovih objekata u skladu s odredbama Pravilnika o higijeni hrane i Pravilnika o organizaciji službenih kontrola proizvoda životinjskog podrijetla namijenjenih prehrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 103/12) i posebnog propisa kojim se uređuje registracija i odobravanje objekata.
- (3) Nadležno tijelo entiteta odnosno Brčko Distrikta:
- nakon što dobije zahtjev za odobrenje od subjekta u poslovanju s hranom i hranom za životinje, obavlja pregled objekta na licu mjesta;
 - odobrava objekt ako je podnositelj zahtjeva dokazao da su ispunjeni zahtjevi odredaba propisa o hrani i hrani za životinje;
 - može izdati uvjetno odobrenje ako utvrdi da su u objektu ispunjeni svi propisani zahtjevi koji se odnose na infrastrukturu i opremu. Ako na temelju nove službene kontrole u objektu, provedene u roku od tri mjeseca od izdavanja uvjetnog odobrenja, utvrdi da su ispunjeni ostali zahtjevi utvrđeni propisima o hrani i hrani za životinje, nadležno tijelo izdaje odobrenje za objekt. Ako je načinjen očiti napredak u pogledu ispunjavanja uvjeta za registraciju objekta, ali još nisu u potpunosti ispunjeni svi propisani uvjeti, nadležno tijelo može produljiti izdano uvjetno odobrenje. Uvjetno odobrenje može biti izdano u ukupnome trajanju od najdulje šest mjeseci;
 - pri obavljanju službene kontrole provjerava stanje odobrenih objekata. Ako utvrdi značajne nedostatke ili u više navrata zabrani rad nekom objektu, a subjekt u poslovanju s hranom ili hranom za životinje ne može dati odgovarajuća jamstva u vezi s nastavkom poslovanja, nadležno tijelo pokreće postupak ukidanja odobrenja za objekt. Međutim, nadležno tijelo može privremeno staviti izvan snage izdano odobrenje ako subjekt u poslovanju s hranom ili hranom za životinje jamči da će u razumnome roku ukloniti nedostatke.
 - Nadležno tijelo entiteta odnosno Brčko Distrikta preispituje odobrenja za subjekte u poslovanju s hranom na temelju izvješća o obavljenim službenim kontrolama. Ako nadležno inspeksijsko tijelo utvrdi ozbiljne nedostatke ili u više navrata mora zaustaviti

- proizvodnju u nekom objektu subjekta u poslovanju s hranom, a nositelj djelatnosti u poslovanju s hranom ili hranom za životinje ne može dati primjerena jamstva u vezi s budućom proizvodnjom, nadležno entitetsko tijelo započinje postupak povlačenja odobrenja za takav objekt. Međutim, nadležno entitetsko tijelo može privremeno staviti izvan snage odobrenje za objekt ako nositelj djelatnosti u poslovanju s hranom ili hranom za životinje može jamčiti da će u razumnome roku ukloniti nedostatke.
- (4) Nadležno tijelo entiteta odnosno Brčko Distrikta dostavlja popis odobrenih objekata Agenciji, koja ga ažurira i osigurava njihovu dostupnost javnosti i nadležnim tijelima ostalih zemalja.

DIO TREĆI - REFERENTNI LABORATORIJI

Članak 32.

(Referentni laboratoriji Europske zajednice)

Referentni laboratoriji Europske zajednice za hranu i hranu za životinje, za zdravlje životinja i žive životinje navedeni su u Aneksu VI. ovoga pravilnika.

Članak 33.

(Referentni laboratoriji u Bosni i Hercegovini)

- (1) Referentni laboratoriji u Bosni i Hercegovini za hranu i hranu za životinje odgovorni su za:
- dostavljanje pojedinosti analitičkih metoda, uključujući referentne metode, drugim referentnim laboratorijima;
 - koordiniranje primjene metoda iz točke a) ovoga stavka u drugim referentnim laboratorijima, naročito organiziranjem poredbenih testiranja i osiguravanjem odgovarajućeg praćenja tog testiranja u skladu s međunarodno prihvaćenim protokolima;
 - koordiniranje, u granicama njihovih ovlasti, praktičnih postupaka potrebnih za primjenu novih analitičkih metoda i obavještanje drugih referentnih laboratorija o naprecima na tome polju;
 - provođenje temeljnih i naprednih tečajeva edukacije za zaposlenike referentnih laboratorija;
 - osiguravanje znanstvene i tehničke pomoći Agenciji, naročito u slučajevima kada su osporeni rezultati analiza;
 - suradnju s laboratorijima odgovornim za analizu hrane i hrane za životinje.
- (2) Referentni laboratoriji u sektoru zdravlja životinja odgovorni su za:
- koordiniranje metoda za dijagnostiku bolesti;
 - aktivno pomaganje u dijagnosticiranju bolesti koje se javljaju primanjem patogenih izolata za potvrđivanje dijagnoze, karakterizaciju i epizootične studije;
 - provođenje temeljnih ili naprednih tečajeva edukacije za stručnjake u laboratorijskoj dijagnostici u cilju usklađivanja dijagnostičkih tehnika;
 - suradnju u pogledu metoda dijagnosticiranja bolesti životinja koje spadaju u njihovu nadležnost s nadležnim laboratorijima u Europskoj uniji i ostalim zemljama u kojima se te bolesti često javljaju;
 - provođenje temeljnih i naprednih tečajeva edukacije za zaposlenike referentnih laboratorija.
- (3) Referentni laboratoriji iz st. (1) i (2) ovoga članka u odnosu na ovlaštene laboratorije obvezni su:
- suradivati s ovlaštenim laboratorijima u granicama dobivenih ovlasti;

- koordinirati aktivnosti ovlaštenih laboratorija u granicama dobivenih ovlasti odgovornih za analizu uzoraka u skladu s odredbama članka 11. ovoga pravilnika;
 - organizirati poredbene testove između ovlaštenih laboratorija i osigurati njihovo odgovarajuće praćenje;
 - osigurati dostavu informacija nadležnom tijelu i ovlaštenim laboratorijima od drugih referentnih laboratorija;
 - osigurati znanstvenu i tehničku pomoć Agenciji i nadležnim tijelima u obavljanju poslova službene kontrole;
 - ispunjavati druge posebne dužnosti utvrđene važećim propisima.
- (4) Na referentne laboratorije primjenjuju se odredbe članka 12. st. (2) i (3) ovoga pravilnika.
- (5) Referentni laboratoriji moraju:
- zapošljavati osobe s odgovarajućim kvalifikacijama i osobe koje su primjereno educirane kada je riječ o dijagnostičkim i analitičkim tehnikama koje se koriste na području njihove stručnosti;
 - posjedovati opremu i proizvode potrebne za obavljanje dodijeljenih im zadaća;
 - imati odgovarajuću administrativnu infrastrukturu;
 - osigurati da zaposlene osobe poštuju povjerljivost prirode određenih tema, rezultata ili priopćenja;
 - osigurati da zaposlene osobe posjeduju dovoljno znanja o međunarodnim standardima i praksama;
 - imati ažurirani popis dostupnih referentnih tvari i reagensa, kao i ažurirani popis proizvođača i dobavljača takvih tvari i reagensa;
 - uzeti u obzir rezultate istraživanja koja se provode na razini Bosne i Hercegovine, Europske unije i ostalih zemalja;
 - imati educirane osobe koja će biti na raspolaganju u hitnim slučajevima na teritoriju Bosne i Hercegovine.
- (6) Dodatne odgovornosti i zadaće referentnih laboratorija mogu biti utvrđeni posebnim propisom.
- (7) Referentni laboratoriji mogu biti predmetom kontrola kako bi se potvrdila sukladnost sa zahtjevima ovoga pravilnika. Ako te kontrole pokažu da laboratorij ne ispunjava zahtjeve, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine oduzima status referentnosti iz stavka (1).
- (8) Stavci (1) - (7) ovoga članka primjenjuju se ne dovodeći u pitanje odredbe Pravilnika kojim se utvrđuju mjere za sprečavanje, kontrolu i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija ("Službeni glasnik BiH", broj 25/11) i Odluke o praćenju rezidua određenih tvari u živim životinjama i u proizvodima životinjskog podrijetla ("Službeni glasnik BiH", broj 1/04).

DIO ČETVRTI - PLANVI KONTROLE

Članak 34.

(Višegodišnji planovi kontrole)

- (1) Kako bi se osigurala učinkovita primjena propisa o hrani u svim fazama proizvodnje, prerade i distribucije, propisa o zdravlju i dobrobiti životinja, kao i odredaba članka 35. ovoga Pravilnika, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na prijedlog Agencije i Ureda, u suradnji s nadležnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta, donosi jedinstveni integrirani višegodišnji plan kontrole.
- (2) Financijska sredstva za provedbu višegodišnjih planova kontrole osiguravaju se u proračunu Bosne i Hercegovine.

Članak 35.

(Načela za izradu višegodišnjih planova kontrole)

- (1) Primjena plana iz članka 34. ovoga pravilnika u Bosni i Hercegovini započinje 1. siječnja 2015. godine, a bit će redovito ažuriran s obzirom na razvoj okolnosti.
- (2) Višegodišnji plan kontrole sadrži opće informacije o strukturi i organizaciji sustava kontrole hrane i hrane za životinje, kao i zdravlja i dobrobiti životinja, a naročito o:
 - a) strateškim ciljevima plana i prioritetima kontrole te raspodjeli sredstava na strateške ciljeve;
 - b) kategorizaciji rizika u odnosu na planirane aktivnosti kontrole;
 - c) određivanju nadležnih tijela za provođenje službenih kontrola i njihovih zadaća, kao i o sredstvima koja su na raspolaganju tim tijelima;
 - d) općoj organizaciji i upravljanju službenim kontrolama, uključujući i službene kontrole u pojedinim objektima;
 - e) sustavima kontrole koji se primjenjuju u različitim područjima i koordinaciji između različitih službi nadležnih tijela odgovornih za provođenje službenih kontrola na tim područjima;
 - f) prema potrebi, povjeravanju zadaća kontrolnim tijelima;
 - g) metodama za osiguranje sukladnosti s operativnim kriterijima iz članka 4. stavka (2) ovoga pravilnika;
 - h) stručnoj edukaciji osoba koje obavljaju službene kontrole u skladu s odredbama članka 6. ovoga pravilnika;
 - i) dokumentiranim postupcima iz čl. 8. i 9. ovoga pravilnika;
 - j) organizaciji i provođenju plana hitnih mjera u slučajevima rizika uzrokovanih bolestima koje se prenose hranom ili životinjama, kontaminacijom hrane i hrane za životinje i drugim rizicima po zdravlje ljudi;
 - k) organiziranju suradnje i međusobnom pružanju podrške.
- (3) Višegodišnji plan kontrole može se prilagođavati za vrijeme njegove primjene. Izmjene i dopune mogu se donositi uzimajući u obzir sljedeće čimbenike:
 - a) nove propise;
 - b) pojavu novih bolesti ili drugih rizika za zdravlje;
 - c) značajnije promjene u strukturi, upravljanju ili radu nadležnih tijela;
 - d) rezultate službenih kontrola;
 - e) izmjene i dopune napatka iz članka 36. ovog pravilnika;
 - f) znanstvena postignuća;
 - g) rezultate revizije koju provodi neka druga zemlja u Bosni i Hercegovini.

Članak 36.

(Vodiči za višegodišnji plan kontrole)

- (1) U višegodišnjem planu kontrole iz članka 34. ovoga pravilnika uzimaju se u obzir vodiči koje izrađuju Agencija i Ured u suradnji s nadležnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta. Tim se vodičima naročito:
 - a) promiče dosljedan, sveobuhvatan i integrirani pristup propisima o službenim kontrolama hrane i hrane za životinje, zdravlja i dobrobiti životinja, te obuhvaćaju svi sektori i sve razine hranidbenog lanca hrane i hrane za životinje, uključujući uvoz i stavljanje na tržište;
 - b) identificiraju prioritete utemeljeni na riziku i kriteriji za kategorizaciju rizika, kao i najkvalitetniji oblici provođenja službenih kontrola;

- c) identificiraju drugi prioriteti, kao i najkvalitetniji oblici provođenja službenih kontrola;
 - d) identificiraju faze proizvodnje, prerade i distribucije hrane i hrane za životinje, uključujući uporabu hrane za životinje, što osigurava najpouzdaniju informaciju o sukladnosti s propisima o hrani i hrani za životinje;
 - e) podržava usvajanje najboljih praksi na svim razinama sustava kontrole;
 - f) potiče razvoj efektivnih kontrola sustava sljedivosti;
 - g) osiguravaju savjeti o razvoju sustava bilježenja provedbe mjera kontrole i njihovih rezultata;
 - h) odražavaju standardi relevantnih međunarodnih tijela i preporuke u pogledu organizacije i načina rada nadležnih tijela;
 - i) utvrđuju kriteriji za provođenje revizija;
 - j) utvrđuje struktura godišnjih izvješća i njihovih sadržaja u skladu s člankom 37. ovoga pravilnika;
 - k) pokreće na to da glavni pokazatelji provedbe budu korišteni u procjeni višegodišnjih planova kontrole.
- (2) Prema potrebi, vodiči se prilagođavaju na temelju analize godišnjih izvješća o službenim kontrolama.

Članak 37.

(Godišnja izvješća)

- (1) Godinu dana od početka primjene višegodišnjeg plana kontrole, a zatim svake godine Agencija i Ured podnose zajedničko izvješće Vijeću ministara Bosne i Hercegovine u roku od šest mjeseci nakon svršetka godine na koju se izvješće odnosi.
- (2) Zajedničko izvješće sadrži:
 - a) izmjene i dopune višegodišnjeg plana donesene imajući u vidu čimbenike iz članka 35. stavka (3) ovoga pravilnika;
 - b) rezultate provedenih kontrola i revizija u prethodnoj godini prema odredbama višegodišnjeg plana kontrole;
 - c) vrstu i broj utvrđenih slučajeva nesukladnosti;
 - d) mjere kojima se osigurava učinkovita provedba višegodišnjih planova kontrole, uključujući aktivnosti na njihovoj prisilnoj provedbi te njihove rezultate.

DIO PETI - UVJETI UVOZA

Članak 38.

(Opći uvjeti uvoza)

- (1) Dužnost nadležnog tijela je zahtijevati od ostalih zemalja koje žele izvoziti robu u Bosnu i Hercegovinu dostavu točnih i ažuriranih podataka o općoj organizaciji i upravljanju sustavima kontrole o:
 - a) svim sanitarnim i fitosanitarnim propisima predloženim ili usvojenim na njihovom teritoriju;
 - b) svim postupcima koji se primjenjuju pri kontroli i inspekciji, postupcima pri proizvodnji i karantenskim mjerama, toleranciji pesticida i postupcima kojima se odobrava uporaba aditiva, a koje vrijede na njihovom teritoriju;
 - c) postupcima za procjenu rizika, čimbenicima koji se uzimaju u obzir, kao i određivanju odgovarajućeg stupnja sanitarne ili fitosanitarne zaštite;
 - d) praćenju aktivnosti na temelju rezultata službenih kontrola.
- (2) Podaci spomenuti u stavku (1) ovoga članka moraju biti u skladu s prirodom proizvoda i mogu uzeti u obzir posebnosti stanja i strukture ostalih zemalja, kao i prirodu proizvoda koji se izvoze u Bosnu i Hercegovinu. Ta

informacija obuhvaća najmanje proizvode koji se namjeravaju izvoziti u Bosnu i Hercegovinu.

Članak 39.

(Posebni uvjeti uvoza)

- (1) Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na prijedlog Agencije ili Ureda, može utvrditi uvjete i postupak uvoza robe iz ostalih zemalja ili njihovih regija ako takvi uvjeti i postupci nisu predviđeni važećim propisima, a posebno Pravilnikom o službenim kontrolama hrane životinjskog podrijetla.
- (2) Uvjeti i detaljni postupci spomenuti u stavku (1) ovoga članka mogu sadržavati:
 - a) utvrđivanje popisa zemalja iz kojih se određeni proizvodi mogu uvoziti u Bosnu i Hercegovinu;
 - b) utvrđivanje modela certifikata koji prate pošiljke;
 - c) posebne uvjete uvoza, koji ovise o vrsti proizvoda ili životinji, i mogućih rizika koji ih prate.
- (3) Zemlje se uvrštavaju na popis iz stavka (2) točke a) ovoga članka samo ako njihova nadležna tijela daju odgovarajuća jamstva koja se tiču sukladnosti ili istovrijednosti s propisima o hrani i hrani za životinje i propisima iz područja zdravlja životinja u Bosni i Hercegovini.
- (4) Pri sastavljanju ili ažuriranju popisa naročito se vodi računa o sljedećim kriterijima:
 - a) zakonodavstvu zemlje iz spomenutog područja;
 - b) strukturi i organizaciji nadležnoga tijela zemlje i njihove službene kontrole, kao i ovlastima koje imaju i jamstvima koje mogu dobiti u primjeni zakonodavstva iz spomenutog područja;
 - c) postojanju odgovarajućih službenih kontrola;
 - d) ažurnosti i brzini dostavljanja informacija što ih zemlja dostavlja Bosni i Hercegovini o riziku u hrani i hrani za životinje i u živim životinjama;
 - e) jamstva zemlje da:
 - 1) uvjeti koji se primjenjuju u objektima iz kojih se može uvoziti hrana i hrana za životinje u Bosnu i Hercegovinu ispunjavaju ili su istovrijedni zahtjevima propisa o hrani i hrani za životinje u Bosni i Hercegovini;
 - 2) je utvrđen popis objekata i redovito se ažurira;
 - 3) se popis objekata i njegove ažurirane verzije dostavljaju Bosni i Hercegovini bez odgode;
 - 4) objekti podliježu redovitim i učinkovitim kontrolama nadležnih tijela zemlje.
- (5) Nakon donošenja posebnih uvjeta uvoza navedenih u stavku (2) točki c) ovoga članka, vodit će se računa o podacima koje zemlje dostavljaju i rezultatima kontrole te, prema potrebi, kontrolama koje obavlja Bosna i Hercegovina u tim zemljama. Posebni uvjeti uvoza mogu se utvrditi za jedan proizvod ili skupinu proizvoda. Oni se mogu odnositi na jednu ili više zemalja ili na pojedine regije tih zemalja.

Članak 40.

(Istovrijednost)

- (1) Poštujući primjenu dogovora o istovrijednosti, može se donijeti odluka o priznavanju mjera koje zemlje ili regije ostalih zemalja primjenjuju u posebnim područjima, pružaju jamstva istovrijedna onima koja se primjenjuju u Bosni i Hercegovini, ako zemlje osiguraju objektivni dokaz o tome.
- (2) Odlukom iz stavka (1) ovoga članka određuju se uvjeti uvoza iz spomenute zemlje ili regije te zemlje. Uvjeti mogu uključivati:

- a) prirodu i sadržaj certifikata koji moraju pratiti proizvode;
 - b) posebne uvjete koji se primjenjuju pri uvozu u Bosnu i Hercegovinu;
 - c) prema potrebi, postupke za utvrđivanje i izmjene popisa regija ili objekata iz kojih je odobren uvoz.
- (3) Odluka iz stavka (1) ovoga članka ukida se bez odlaganja kada prestanu važiti svi uvjeti potrebni za utvrđivanje istovrijednosti, utvrđeni u vrijeme usvajanja.

DIO ŠESTI - EDUKACIJA OSOBA KOJE OBAVLJAJU KONTROLU

Članak 41.

(Edukacija osoba koje obavljaju kontrolu)

Nadležna tijela organiziraju tečajeve radi edukacije osoba zaposlenih u nadležnim tijelima koje obavljaju službene kontrole u skladu s odredbama ovoga pravilnika. Ti tečajevi osiguravaju razvoj i usuglašavanje kriterija u obavljanju službenih kontrola u Bosni Hercegovini. Oni uključuju posebnu edukaciju iz područja:

- a) propisa o hrani i hrani za životinje, zdravlja i dobrobiti životinja;
- b) metode i tehnike koje se primjenjuju za vrijeme kontrole, poput revizije sustava koje subjekti u poslovanju s hranom određuju u cilju postupanja s propisima o hrani i hrani za životinje i propisima iz područja zdravlja i dobrobiti životinja;
- c) provođenja kontrole roba koje se uvoze u Bosnu i Hercegovinu;
- d) proizvodnje hrane i hrane za životinje, prerade i marketinških metoda i tehnika.

DIO SEDMI - PROVEDBENE MJERE

Članak 42.

(Mjere u slučaju nesukladnosti)

- (1) Kada nadležno inspekcijsko tijelo utvrdi nesukladnost, ono poduzima mjere kako bi osiguralo da subjekt u poslovanju s hranom popravi stanje. Kada odlučuje o tome koju će mjeru poduzeti, nadležno inspekcijsko tijelo uzima u obzir prirodu nesukladnosti i prethodne slučajeve nesukladnosti tog konkretnog subjekta.
- (2) U sklopu tih mjera, prema potrebi se:
 - a) nameću sanitarne mjere ili bilo koje druge mjere potrebne za osiguranje zdravstvene ispravnosti hrane ili hrane životinjskog podrijetla, ili sukladnosti s propisima o hrani ili hrani za životinje i propisima o zdravlju ili dobrobiti životinja;
 - b) ograničava ili zabranjuje stavljanje na tržište, uvoz ili izvoz hrane, hrane za životinje ili životinja;
 - c) prati i, ako je to potrebno, nalaže vraćanje, povlačenje i/ili uništavanje hrane ili hrane za životinje;
 - d) dopušta uporaba hrane ili hrane za životinje u svrhe drukčije od onih za koje je izvorno bila namijenjena;
 - e) obustavljaju poslovi ili zatvara cijeli ili dio objekta u sklopu subjekta u poslovanju s hranom tijekom određenog razdoblja;
 - f) privremeno stavlja izvan snage ili ukida odobrenje za objekt;
 - g) postupa u skladu s odredbama članka 19. ovoga pravilnika koje se odnose na pošiljke iz uvoza;
 - h) poduzimaju i bilo koje druge mjere koje nadležno inspekcijsko tijelo smatra potrebnim.
- (3) Nadležno inspekcijsko tijelo dostavlja kontroliranom subjektu u poslovanju s hranom i hranom za životinje ili njegovom zastupniku:

- a) pisanu obavijest o svojoj odluci, s obrazloženjem, u pogledu mjera koje treba poduzeti u skladu sa stavkom (1) ovoga članka i
 - b) pouku o pravnom lijeku.
- (4) Prema potrebi, nadležno inspekcijsko tijelo obavještava o svojoj odluci i ostala nadležna tijela.
- (5) Sve troškove nastale na temelju ovoga članka snosi subjekt u poslovanju sa hranom i hranom za životinje.

Članak 43.

(Sankcije)

U slučaju povrede odredaba važećih propisa o hrani i hrani za životinja, kao i propisa o zaštiti zdravlja i dobrobiti životinja, primjenjuju se kaznene odredbe određene važećim propisima o hrani i hrani za životinja, kao i propisima o zaštiti zdravlja i dobrobiti životinja. Sankcije moraju biti učinkovite, razmjerne i biti usmjerene na odvratanje od povređivanja propisa.

DIO OSMI - ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 44.

(Prijelazno razdoblje za primjenu propisa)

- (1) Prijelazno razdoblje za primjenu ovoga pravilnika je 24 mjeseca od dana njegovog stupanja na snagu.
- (2) Nadležna tijela dužna su osigurati usuglašenost sa zahtjevima ovoga pravilnika.

Članak 45.

(Aneksi)

Aneksi I. – VII. sastavnim su dijelom ovoga pravilnika.

Članak 46.

(Stupanje na snagu)

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmoga dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH".

VM broj 247/12
29. listopada 2012. godine
Sarajevo

Predsjedatelj
Vijeća ministara BiH
Vjekoslav Bevanda, v. r.

ANEKS I.

NADLEŽNA TIJELA

I. PREDMET EDUKACIJE OSOBA KOJE OBAVLJAJU SLUŽBENE KONTROLE

- 1. Različite tehnike kontrole, poput revizije, uzimanja uzoraka i inspekcije;
- 2. Postupci kontrole;
- 3. Propisi o hrani i hrani za životinje;
- 4. Različite faze proizvodnje, prerade i distribucije, kao i mogući rizici za zdravlje ljudi, i kada je potrebno, za zdravlje životinja i biljaka, i za okoliš;
- 5. Ocjena nesukladnosti s propisima o hrani i hrani za životinje;
- 6. Opasnosti u proizvodnji hrane i hrane za životinje;
- 7. Ocjena primjene procedura HACCP-a;
- 8. Sustavi upravljanja, poput programa osiguranja kvalitete subjekata u poslovanju s hranom i hranom za životinje i njihove procjene, ako su bitni za ispunjavanje zahtjeva propisa za hranu i hranu za životinje;
- 9. Sustavi službenog certificiranja;
- 10. Krizni planovi za nepredviđene i hitne slučajeve, što uključuje i komunikaciju između Agencije i nadležnih tijela;
- 11. Propisani postupci i provedba službenih kontrola;
- 12. Pregled pisanih, dokumentiranih materijala ili drugih evidencija, uključujući i one koji se odnose na poredbena međulaboratorijska testiranja, akreditacije i procjenu rizika, što može biti od važnosti za procjenu usuglašenosti

s propisima o hrani i hrani za životinje, a čime se mogu obuhvatiti i finansijski i komercijalni aspekti;

- 13. Sva druga područja, uključujući zdravlje i dobrobit životinja, potrebna da bi se osiguralo provođenje službenih kontrola u skladu s odredbama ovoga Pravilnika.

II. PODRUČJA KOJA PODLIJEŽU KONTROLNIM POSTUPCIMA

- 1. Organizacija nadležnog tijela i odnos između nadležnog tijela i tijela kojima su dodijeljene zadaće provedbe službene kontrole;
- 2. Odnos između nadležnog tijela i kontrolnih tijela kojima su dodijeljene zadaće službene kontrole;
- 3. Izjava o ciljevima koje treba postići;
- 4. Zadaće, odgovornosti i dužnosti osoba koje obavljaju službene kontrole;
- 5. Postupci uzorkovanja, metode i tehnike kontrole, tumačenje rezultata i odluke koje iz toga proizlaze;
- 6. Programi za plan praćenja i nadzor;
- 7. Međusobna suradnja u slučaju da je za službene kontrole potrebna aktivnost više od jedne zemlje;
- 8. Mjere koje se poduzimaju nakon službenih kontrola;
- 9. Suradnja s drugim službama ili odjelima koji mogu imati relevantne odgovornosti;
- 10. Potvrda ispravnosti metoda uzorkovanja, analitičkih metoda i testova otkrivanja;
- 11. Ostale aktivnosti ili informacije potrebne za učinkovito provođenje službenih kontrola.

ANEKS II.

KARAKTERIZACIJA ANALITIČKIH METODA

- 1. Analitičke metode trebaju biti karakterizirane po sljedećim kriterijima:
 - a. točnost;
 - b. primjenjivost (vrsta uzorka i raspon koncentracije);
 - c. granica otkrivanja;
 - d. granica određivanja;
 - e. preciznost;
 - f. ponovljivost;
 - g. obnovljivost;
 - h. stupanj iskorištenja (eng. *recovery*);
 - i. selektivnost;
 - j. osjetljivost;
 - k. linearnost;
 - l. mjerna nesigurnost;
 - m. ostali kriteriji odabrani prema potrebi.
- 2. Vrijednosti koje se dobivaju pri mjerenju preciznosti iz stavka 1. točke e) Aneksa II. ovoga pravilnika dobit će se na temelju međulaboratorijskih testiranja koja se provode u skladu s međunarodno priznatim protokolom o međulaboratorijskim ispitivanjima (npr. ISO 5725:1994 ili Međunarodno usklađeni protokol - IUPAC, eng. *International Harmonised Protocol*) ili, ako su utvrđeni kriteriji učinka rada analitičkih metoda, temeljit će se na ispitivanju podudarnosti kriterija. Vrijednosti vezane uz mogućnost ponavljanja i obnavljanja izražavaju se u međunarodno priznatom obliku (npr. 95% intervala pouzdanosti, kako je utvrđeno u ISO 5725:1994 ili IUPAC). Rezultati dobiveni međulaboratorijskim ispitivanjima se objavljuju ili moraju biti dostupni.
- 3. Analitičke metode koje se mogu primjenjivati na isti način za različite skupine proizvoda trebale bi imati prednost nad metodama koje se odnose samo na pojedinačne proizvode.
- 4. U situacijama gdje se analitičke metode mogu provjeriti samo u jednom laboratoriju, validacija analitičke metode

- mora biti odobrena prema IUPAC-u (usuglašenim uputama) ili ako su utvrđeni kriteriji primjene analitičke metode, na temelju ispitivanja kriterija usuglašenosti.
5. Analitičke metode usvojene prema odredbama ovoga pravilnika trebaju biti uređene prema standardnom obliku analitičkih metoda koje preporuča ISO.

ANEKS III.
AKTIVNOSTI I NAJNIŽI IZNOSI PRISTOJBI ILI NAKNADA ZA SLUŽBENE KONTROLE U OBJEKTIMA

Odjeljak A.

Aktivnosti

1. Aktivnosti obuhvaćene posebnim propisima iz područja veterinarstva.
2. Odobrenja za objekte u poslovanju s hranom za životinje.

Odjeljak B.

Najniži iznosi

Za kontrole koje se odnose na popis sljedećih proizvoda, pristojbe ili naknade koje se naplaćuju ne smiju biti niže od sljedećih iznosa.

Poglavlje I.

Najniži iznosi troškova pristojbi ili naknada koji se primjenjuju za inspekcije kod klanja

- (a) meso goveda
 - odrasla goveda: 10 KM/životinji
 - telad: 4 KM/životinji
- (b) meso kopitara: 6 KM/životinji
- (c) meso svinja: po težini zaklane životinje
 - do 25 kg: 1 KM/životinji
 - 25 kg ili više: 2 KM/životinji
- (d) meso ovaca i koza: po težini zaklane životinje
 - do 12 kg: 0,3 KM/životinji
 - 12 kg ili više: 0,5 KM/životinji
- (e) meso peradi i kunića:
 - perad iz roda Gallus i biserka: 0,01 KM/životinji
 - patke i guske: 0,02 KM/životinji
 - purani: 0,05 KM/životinji
 - meso kunića: 0,01 KM/životinji

Poglavlje II.

Najniži iznosi pristojbi ili naknada koji se primjenjuju za kontrole u pogonima za rasijecanje mesa

Po toni mesa:

- goveda, teladi, svinja, kopitara, ovaca i koza: 4 KM
- perad i meso kunića: 3 KM
- meso uzgojene i slobodnoživuće divljači:
- male pernatih divljači i dlakave divljači: 3 KM
- bezgrebenke (noj, emu, nandu): 6 KM
- divljih svinja i preživača: 4 KM

Poglavlje III.

Najniži iznosi pristojbi ili naknada koji se primjenjuju u objektima za preradu divljači

- (a) mala pernatih divljači: 0,01 KM/životinji
- (b) mala dlakava divljači: 0,02 KM/životinji
- (c) bezgrebenke: 1 KM/životinji
- (d) kopneni sisavci:
 - divlje svinje: 3 KM/životinji
 - divlji preživači: 1 KM/životinji

Poglavlje IV.

Najniži iznosi pristojbi ili naknada koje se primjenjuju u proizvodnji mlijeka

- 2 KM do 30 tona
- 1 KM za svaku sljedeću tonu

Poglavlje V.

Najniži iznosi pristojbi ili naknada koji se primjenjuju za proizvodnju i stavljanje na tržište proizvoda ribarstva i akvakulture

- (a) prvo stavljanje na tržište proizvoda ribarstva i akvakulture:
 - 2 KM/toni za prvih 50 tona u mjesecu
 - 1 KM/toni nakon toga
- (b) prva prodaja na veletržnici riba:
 - 1 KM/toni za prvih 50 tona u mjesecu
 - 0,5 KM/toni nakon toga
- (c) prva prodaja u slučaju nepostojanja ili nedostatne gradacije po svježini i/ili veličini proizvoda u skladu s posebnim propisima kojima se uređuju zajednički tržišni standardi za proizvode ribarstva:
 - 2 KM/toni za prvih 50 tona u mjesecu;
 - 1 KM/toni nakon toga.
 Naplaćuje se 1 KM/toni za preradu proizvoda ribarstva i akvakulture.

ANEKS IV.

KRITERIJI KOJI SE UZIMAJU U OBZIR PRILIKOM ODREĐIVANJA IZNOSA TROŠKOVA

1. Plaće zaposlenika koji sudjeluju u službenim kontrolama;
2. Troškovi zaposlenika koji sudjeluju u službenim kontrolama, uključujući objekte, alat, opremu, edukaciju, putne troškove i popratne troškove;
3. Troškove uzorkovanja i laboratorijskih analiza.

ANEKS V.

VRSTE ANALIZA ZA KOJE SE OVLAŠĆUJU REFERENTNI LABORATORIJI U BOSNI I HERCEGOVINI

1. Referentni laboratorij za mlijeko i mliječne proizvode
2. Referentni laboratorij za analize i testiranja zoonoze (salmonele)
3. Referentni laboratorij za praćenje morskih biotoksina
4. Referentni laboratorij za praćenje virusnih i bakterioloških zagađenja živih školjkaša
5. Referentni laboratorij za *Listeria monocytogenes*
6. Referentni laboratorij za koagulaza pozitivne stafilokoke uključujući *Staphylococcus aureus*
7. Referentni laboratorij za *Escherichia coli*, uključujući verotoksigene sojeve *E. coli* (VTEC)
8. Referentni laboratorij za kampilobakterije
9. Referentni laboratorij za parazite (osobito za *Trichinella*, *Echinococcus* i *Anisakis*)
10. Referentni laboratorij za antimikrobnu rezistenciju
11. Referentni laboratorij za proteine životinjskog podrijetla u hrani za životinje
12. Referentni laboratorij za rezidue veterinarskih lijekova i kontaminante u hrani životinjskog podrijetla
13. Referentni laboratorij za transmisivne spongiformne encefalopatije (TSE)
14. Referentni laboratorij za aditive u hrani za životinje
15. Referentni laboratorij za genetski modificirane organizme (GMO)
16. Referentni laboratorij za materijale koji dolaze u dodir s hranom
17. Referentni laboratorij za rezidue pesticida
18. Referentni laboratorij za teške metale u hrani i hrani za životinje
19. Referentni laboratorij za mikotoksine
20. Referentni laboratorij za policiklične aromatske ugljikovodike (PAH)

21. Referentni laboratorij za dioksine i poliklorirane bifenile (PCB) u hrani i hrani za životinje

I. REFERENTNI LABORATORIJI ZA ZDRAVLJE ŽIVOTINJA I ŽIVE ŽIVOTINJE

1. Referentni laboratorij za klasičnu svinjsku kugu
2. Referentni laboratorij za afričku konjsku kugu
3. Referentni laboratorij za avijarnu influencu
4. Referentni laboratorij za newcastlesku bolest
5. Referentni laboratorij za vezikularnu bolest svinja
6. Referentni laboratorij za bolesti riba
7. Referentni laboratorij za bolesti živih školjkaša
8. Referentni laboratorij za praćenje učinkovitosti cijepljenja protiv bjesnoće
9. Referentni laboratorij za bolest plavog jezika
10. Referentni laboratorij za afričku svinjsku kugu
11. Referentni laboratorij za zootehniku
12. Referentni laboratorij za slinavku i šap
13. Referentni laboratorij za brucelozu
14. Referentni laboratorij za bolesti konja, osim afričke konjske kuge
15. Referentni laboratorij za bolesti rakova
16. Referentni laboratorij za bjesnoću
17. Referentni laboratorij za tuberkulozu goveda

ANEKS VI.

REFERENTNI LABORATORIJI EUROPSKE UNIJE

I. REFERENTNI LABORATORIJI EU ZA HRANU I HRANU ZA ŽIVOTINJE

1. **Referentni laboratorij EU za mlijeko i mliječne proizvode**
ANSES - Laboratoire de sécurité des aliments
Maisons-Alfort
Francuska
2. **Referentni laboratorij EU za analize i testiranja na zoonoze (salmonela)**
Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)
Bilthoven
Nizozemska
3. **Referentni laboratorij EU za praćenje morskih biotoksina**
Agencia Española de Seguridad Alimentaria (AESAs)
Vigo
Španjolska
4. **Referentni laboratorij EU za praćenje virusnih i bakterioloških zagađenja živih školjkaša**
The laboratory of the Centre for Environment, Fisheries and Aquaculture Science (Cefas)
Weymouth
Ujedinjeno Kraljevstvo
5. **Referentni laboratorij EU za *Listeria monocytogenes***
ANSES - Laboratoire de sécurité des aliments
Maisons-Alfort
Francuska
6. **Referentni laboratorij EU za koagulaza pozitivne stafilokoke uključujući *Staphylococcus aureus***
ANSES - Laboratoire de sécurité des aliments
Maisons-Alfort
Francuska
7. **Referentni laboratorij EU za *Escherichia coli*, uključujući verotoksigene sojeve *E. coli* (VTEC)**
Istituto Superiore di Sanità (ISS)
Roma
Italija
8. **Referentni laboratorij EU za kampilobakterije**
Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA)
Uppsala

9. **Referentni laboratorij EU za parazite (osobit za *Trichinella*, *Echinococcus* i *Anisakis*)**
Istituto Superiore di Sanità (ISS)
Roma
Italija
10. **Referentni laboratorij EU za antimikrobiološku rezistenciju**
Fødevareinstituttet
Danmarks Tekniske Universitet
København
Danska
11. **Referentni laboratorij EU za proteine životinjskog podrijetla u hrani za životinje**
Centre wallon de recherches agronomiques (CRA-W)
Gembloux
Belgija
12. **Referentni laboratorij EU za rezidue veterinarskih lijekova i kontaminante u hrani životinjskog podrijetla**
 - a) Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)
Bilthoven
Nizozemska
 - b) ANSES - Laboratoire de Fougères
Francuska
 - c) Bundesamt für Verbraucherschutz und Lebensmittelsicherheit (BVL)
Berlin
Njemačka
 - d) Istituto Superiore di Sanità
Roma
Italija
13. **Referentni laboratorij EU za transmisivne spongiformne encefalopatije (TSE)**
The Veterinary Laboratories Agency
Addlestone
Ujedinjeno Kraljevstvo
14. **Referentni laboratorij EU za aditive u hrani za životinje**
The Joint Research Centre of the European Commission
Geel
Belgija
15. **Referentni laboratorij EU za genetski modificirane organizme (GMO)**
The Joint Research Centre of the European Commission
Ispra
Italija
16. **Referentni laboratorij EU za materijale koji dolaze u dodir s hranom**
The Joint Research Centre of the European Commission
Ispra
Italija
17. **Referentni laboratorij EU za rezidue pesticida**
 - a) **Žitarice i hrana za životinje**
Fødevareinstituttet
Danmarks Tekniske Universitet
København
Danska
 - b) **Hrana životinjskog podrijetla i proizvodi s visokim sadržajem masnoća**
Chemisches und Veterinäruntersuchungsamt (CVUA) Freiburg
Freiburg
Njemačka
 - c) **Voće i povrće, uključujući proizvode s visokim sadržajem vode i kiseline**

- Laboratorio Agrario de la Generalitat Valenciana (LAGV)
Burjassot-Valencia
Španjolska
Grupo de Residuos de Plaguicidas de la Universidad de Almería (PRRG)
Almería
Španjolska
- d) **Pojedinačne metode rezidua**
Chemisches und Veterinäruntersuchungsamt (CVUA)
Stuttgart
Fellbach
Njemačka
18. **Referentni laboratorij EU za teške metale u hrani i hrani za životinje**
The Joint Research Centre of the European Commission
Geel
Belgija
19. **Referentni laboratorij EU za mikotoksine**
The Joint Research Centre of the European Commission
Geel
Belgija
20. **Referentni laboratorij EU za policiklične aromatske ugljikovodike (PAH)**
The Joint Research Centre of the European Commission
Geel
Belgija
21. **Referentni laboratorij EU za dioksine i poliklorirane bifenile (PCB) u hrani i hrani za životinje**
Chemisches und Veterinäruntersuchungsamt (CVUA)
Freiburg
Freiburg
Njemačka
- II. REFERENTNI LABORATORIJI EU ZA ZDRAVLJE ŽIVOTINJA I ŽIVE ŽIVOTINJE**
1. **Referentni laboratorij EU za klasičnu svinjsku kugu**
Institut für Virologie, der Tierärztlichen Hochschule
Hannover
Hannover,
Njemačka
2. **Referentni laboratorij EU za Afričku konjsku kugu**
Laboratorio Central de Sanidad Animal de Algete
Algete (Madrid)
Španjolska
3. **Referentni laboratorij EU za avijarnu influencu**
Veterinary Laboratories Agency (VLA),
New Haw, Weybridge, Surrey
Ujedinjeno Kraljevstvo
4. **Referentni laboratorij EU za Newcastlešku bolest**
Veterinary Laboratories Agency (VLA),
New Haw, Weybridge, Surrey
Ujedinjeno Kraljevstvo
5. **Referentni laboratorij EU za vezikularnu bolest svinja**
AFRC Institute for Animal Health,
Pirbright Laboratory,
Ash Road,
Pirbright, Woking, Surrey
Ujedinjeno Kraljevstvo
6. **Referentni laboratorij EU za bolesti riba**
Veterinærinstituttet Afdeling for Fjerkræ, Fisk og Pelsdyr
Danmarks Tekniske Universitet
Aarhus
Danska
7. **Referentni laboratorij EU za bolesti živih školjaka**
Ifremer - Institut français de recherche pour l'exploitation
- de la mer
La Tremblade
Francuska
8. **Referentni laboratorij EU za praćenje učinkovitosti cijepljenja protiv bjesnoće**
AFSSA, Nancy
Laboratoire d'études sur la rage et la pathologie des animaux sauvages
Technopôle agricole et vétérinaire
Malzéville Cedex
Francuska
9. **Referentni laboratorij EU za bolest plavog jezika**
AFRC Institute for Animal Health,
Pirbright Laboratory,
Ash Road,
Pirbright, Woking, Surrey
Ujedinjeno Kraljevstvo
10. **Referentni laboratorij EU za Afričku svinjsku kugu**
Centro de Investigación en Sanidad Animal,
Valdeolmos, Madrid,
Španjolska
11. **Referentni laboratorij EU za zootehniku**
INTERBULL Centre, Department of Animal Breeding and Genetics
Swedish University of Agricultural Sciences, Uppsala,
Švedska
12. **Referentni laboratorij EU za slinavku i šap**
AFRC Institute for Animal Health,
Pirbright Laboratory,
Ash Road,
Pirbright, Woking, Surrey
Ujedinjeno Kraljevstvo
13. **Referentni laboratorij EU za brucelozu**
ANSES - Laboratoire de santé animale
Maisons-Alfort
Francuska
14. **Referentni laboratorij EU za bolesti konja, osim Afričke bolesti konja**
ANSES - Laboratoire de santé animale/Laboratoire de pathologie équine
Maisons-Alfort
Francuska
15. **Referentni laboratorij EU za bolesti rakova**
Centre for Environment, Fisheries & Aquaculture Science (Cefas)
Weymouth
Ujedinjeno Kraljevstvo
16. **Referentni laboratorij EU za bjesnoću**
ANSES - Laboratoire de la rage et de la faune sauvage de Nancy
Malzeville
Francuska
17. **Referentni laboratorij EU za tuberkulozu govoda**
VISAVET - Laboratorio de vigilancia veterinaria,
Facultad de Veterinaria, Universidad Complutense de Madrid
Madrid
Španjolska